

Till Ålands landskapsregering ÅLR 2024/2865

Ärende: utlåtande om landskapsregeringens program för demokratistrategi för åren 2024 – 2031

Funktionsrätt Åland r.f. har mottagit en remissbegäran från landskapsregeringen angående ett utkast till demokratistrategi för åren 2024 – 2031. Vi tackar landskapsregeringen för möjligheten att lämna våra synpunkter. Funktionsrätt Åland representerar cirka 5500 personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga på Åland genom sina medlemsföreningar. Förbundets Yttrandegrupp, bestående av representanter från förbundet och dess 11 medlemsföreningar, har nyligen granskat utkastet och önskar härmed framföra följande synpunkter.

Demokratistrategin är ett dokument som syftar till att fastställa målsättningarna för demokratiutvecklingsarbetet och demokratipolitiken på längre sikt. Strategin fokuserar på landskapsregeringens åtgärder men har relevans för hela det åländska samhället.

Sammantaget upplevde vi att strategin var intressant och givande att läsa. Våra svar på landskapsregeringens tre frågor ges nedan:

1. Funktionsrätt Åland anser att nulägesbeskrivningen i stort sett stämmer överens med verkligheten. Dock saknar både nulägesbeskrivningen och demokratistrategin som helhet ett tydligt fokus på funktionshinderperspektivet. Detta är anmärkningsvärt, eftersom internationell forskning visar att personer med funktionsnedsättning är mindre benägna att rösta än de utan funktionsnedsättning, trots att deras intresse för politik är större jämfört med andra samhällsgrupper. Särskilt personer med intellektuella och utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningar samt de som lever under förmyndarskap är enligt studier särskilt obenägna att rösta.

Det finns inga siffror eller studier om detta på Åland, men enligt WHO lever ungefär 15 procent av den globala populationen med en funktionsnedsättning. Om Åland vill

höja sitt valdeltagande är det viktigt att ha denna grupp i åtanke och underlätta deras deltagande i valet. En konkret åtgärd mot detta mål är att erbjuda kostnadsfria färdtjänstresor till vallokaler och samtidigt se till att samtliga vallokaler är fullt tillgängliga.

2. De demokratiska målsättningarna i kapitel fem omfattar vi i stort. Personer med funktionsnedsättning anser vi vara en viktig grupp att tydligare lyfta fram även i målsättningarna som rör socioekonomisk utsatthet. Personer med funktionsnedsättning lever i markant högre risk att hamna i utsatthet och fattigdom än personer utan funktionsnedsättning. Enligt Statistikcentralens undersökning i riket lever 1,3 procent av alla över 16 i allvarlig socioekonomisk deprivation. Motsvarande siffra för personer med funktionsnedsättning är 6,1 procent. De socioekonomiska levnadsförhållandena är mycket viktiga när det gäller inkludering och delaktighet av personer med funktionsnedsättning. De som lever i socioekonomisk utsatthet, personer med funktionsnedsättning samt nyanlända behöver känna sig inkluderade, delaktiga och att de blir hörda av beslutsfattarna.

Åland ska vara till för alla. För att en demokrati ska fungera krävs det att människor engagerar sig. Därför är det viktigt att alla får en möjlighet att göra sin röst hörd. Som ett led i detta är utbildning i demokrati viktigt, därför behöver informationen vara tillgänglig, begriplig och tydlig för de med funktionsnedsättning och inflyttade.

Eftersom socioekonomisk utsatthet är en viktig del i strategin önskar vi se en problematisering av den nuvarande relativa fattigdomsgränsen. Vi anser att den relativa fattigdomsgränsen behöver höjas för att motsvara moderna levnadsstandarder. Nedskärningars negativa effekter på socioekonomisk utsatthet önskar vi också att problematiseras i strategin.

Eftersom demokratistrategin kan ses som ett led i att uppfylla hållbarhetsagendan, ser vi att hållbarhetsagendan bör hänvisas till i strategin.

3. Åtgärder som vi föreslår är:

- a) Vallagstiftningen ska följa de bestämmelser om tillgänglighet och delaktighet i samhället som FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning stipulerar, till exempel ska personer med funktionsnedsättning som inte självständigt kan åka till något rösningsställe få möjlighet att poströsta hemifrån på samma sätt som ålänningar utanför Åland gör.
- b) Åland inrättar ett system för medborgarpaneler för att öka politiskt inflytande och valdeltagande. Genom medborgarpaneler kan till exempel fler röster bli hörda i politiskt svåra beslut.
- c) Förbättra demokratin inom vården genom att göra patient- och brukarråden till lagstadgade råd med verkligt inflytande. Vi vill också att rådet för personer med funktionsnedsättning på Åland lagstadgas.
- d) Genom deltagande budgetering ges den åländska befolkningen möjlighet att själva rösta om hur en viss summa pengar används, såsom till exempel Helsingfors stad gör (se: <https://www.hel.fi/sv/nyheter/rosta-i-varstad-och-gor-helsingfors-battre-kanner-du-till-deltagande-budgetering>).
- e) Det är viktigt att målsättningar följs upp och att det finns en ansvarsutkrävande mekanism inbyggd i åtgärdsprogrammet. Om inte uppföljning krävs och konkreta åtgärder saknas samtidigt som ingen instans bär ansvar för åtgärderna kommer troligtvis ingen förändring att ske.
- f) Underlätta valdeltagande genom fler flexibla möjligheter att rösta.

Funktionsrätt Åland tackar återigen landskapsregeringen för möjligheten att lämna synpunkter på programmet för demokratistrategi på Åland.

Mariehamn, 12 maj 2024

Jan Salmén

Ordförande

Karl Wahlman

Verksamhetsledare

Funktionsrätt Åland rf

Skarpansvägen 30, 22100 Mariehamn

+358 (0)18 22 360, info@handicampen.ax

www.handicampen.ax